FAKULTA PEDAGOGICKÁ
ZÁPADOČESKÉ
UNIVERZITY
V PLZNI

Katedra ruského jazyka

Pedagogická fakulta
Západočeské univerzity v Plzni
Veleslavínova 42
301 00 Plzeň
tel. 377 63 6171

Protokol o hodnocení
Bakalářské práce

Práce: bakalářská

Posudek: oponenta

Práci hodnotil(a): Mgr. Michaela Pešková, Ph.D.

Práci předložil(a): Anastasija Alexandrovna Varantsová

Název práce: Jan Zábrana jako překladatel ruské poezie

1. CÍL PRÁCE (uveďte, do jaké míry byl naplněn):

Cílem práce bylo shromáždit a zpracovat teoretickou literaturu ke specifikům překladu poezie, představit překladatelské dílo Jana Zábrany s důrazem na ruskou literaturu, pojednat o jeho vztah k Rusku, podat přehled o českých překladech ruské poezie. Tohoto cíle bylo dosaženo částečně. Vlastní téma je probráno poměrně stručně, přehledy chybí nebo jsou neúplné či zavádějící, vztahu Zábrany k Rusku se autorka nevěnuje.

OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.)

Téma práce bylo poměrně náročné. Jan Zábrana nebyl právě jednoduchým tvůrcem a ani osobností a fundovaně pojednat o překladech poezie vyžaduje značnou čtenářskou zkušenost, celkový přehled a schopnost hlubokého ponoru do textu originálu i překladu a i do ruského i českého jazyka.

Autorce se částečně podařilo skloubit popis faktů s interpretací Zábranových překladů, a to na pozadí překladatelské a literárněvědné teorie. Bakalářská práce podává přehled o Zábranově překladatelské práci v kontextu jeho doby a díla. Bohužel ale jen přehled rámcový, někdy namátkový. Celkový výčet Zábranových překladů ruské poezie zpracován není. Autorka uvádí jen některá díla a dále se spokojí s komentářem typu „a mnoho dalších děl" (str. 35), což nelze akceptovat.

Úvodní kapitoly se věnují překladatelským technikám, ovšem jen obecně, bez zaměření se na poezii. Definují umělecké prostředky, tropy a figury. Zde autorka v tabulkách ukazuje i konkrétní příklady, ale nikoli z překladů J. Zábrany, ale příklady „učebnicové". Je otázka, jaký

je zdroj daných tabulek. Netýká se to tabulek 3 a 6, kde naopak kladně hodnotím, že autorka použila alespoň ukázky ze Zábranovy vlastní poezie. Velmi sporné je zařazení kapitoly 2 *Zájem českých překladatelů o ruskou literaturu po roce 1918*. To je téma na rozsáhlou práci, nelze ho takto zestručnit. Neodpovídá avizovanému cíli práce (překlady poezie) a nemá výpovědní hodnotu vůči překladatelské činnosti Jana Zábrany. Seznam přeložených děl v příloze, pokud by měl být brán jako výstup zkoumání, je naprosto neúplný. Životopis Jana Zábrany se k jeho překladatelské činnosti vyjadřuje jen okrajově. Bylo by nosné například sledovat, v jakých obdobích Zábrana více překládal než tvořil, jaký byl tedy jeho vztah k Rusku, zda byl s nějakými ruským autory v kontaktu, nakolik ovládal ruský jazyka atd., zvláště pokud máme k dispozici jeho obsáhlé deníky i odborné studie. U výkladů o Zábranových překladatelských souputnících jsou uvedeni i překladatelé spíše prózy. Autorka volí podobu medailonků, nevystihuje jejich překladatelský styl, neprovádí analýzu překryvů se Zábranou. V práci nenajdeme srovnání žádného textu, který by Zábrana přeložil paralelně s jiným překladatelem. Básnické a jiné dílo Jana Zábrany určitě stálo za to připomenout, ale u sbírek chybí např. vročení.

Samotný rozbor překladu je proveden pouze na dvou básních, O. Mandelštama a S. Jesenina. Autorka dobře vystihuje poetiku básní, s vlastní invencí komentuje Zábranův způsob překladu zejména co do zachování působivosti originálu. K samotnému komentáři k překladům: Použitá metrika u Mandelštama a v překladu je dle mého názoru shodná, ABAB, nikoli v překladu AAAA, jak uvádí autorka (str. 39). U lexikální a stylistické analýzy autorka začíná analýzou grafiky. Několik příkladů nepřesnosti komentářů: „Над" – kol": Jde o odklon v určení místa. „Nad" evokuje pohled shora, „kol" z boku. Významný je tu posun stylistický, „kol" je archaismus. Použil ho Zábrana kvůli zachování metriky? Naopak se ztrácí expresivita slova „желтизна" – „žlutých". Autorka správně dodává, že původního efektu dosahuje překladatel přidáním výrazu „k uzoufání". „Státní" neodpovídá výrazu „правительственный", tedy „vládní". „Státní domy" v češtině neznamená „vládní budovy". Symbolika barev je autorkou označována za metaforu, ale o metaforu se nejedná, zde jde o dokonce o přímou věcnou vizuální charakteristiku (Budova petěrburgské Admirality je žlutá.). „Co si v doku trůní" - není „fráze" v pravém slova smyslu. „Obrazové výrazy" není literárněvědný termín. „Адмиральтейство, солнце, тишина." – „Admiralita, slunce ztišené." Autorka komentuje, že Zábrana nahradil podstatné jméno přídavným kvůli rýmu. Ovšem Zábrana tímto přídavným jménem rozvinul slovo „slunce", čímž původní obraz zcela rozbil. Domnívám se, že nositelem ticha jsou v originále domy (ty mohou ztichnout, což je příznak nějakého stavu nebo pocitu, třeba přísnosti, majestátnosti), nikoli slunce (to je tiché pořád). V podstatě zavádějící je také překlad „полумир" jako „šerosvit". Šerosvit asociuje rozednívání nebo stmívání, jde o vizuální vjem. V originálním textu naopak plane ostré slunce (rozpaluje okna kajut). „Šerosvit" ani nijak nevede k představě „polosvěta". Tento výraz odkazuje spíše k nějaké mocenské struktuře a její deformovanosti. Je tedy na zvážení, zda se Zábrana skutečně přidržoval překladu blízkého originálu, jak tvrdí autorka (str. 43). Analýza překladu konkrétních básní měla být mnohem podrobnější, přesnější, důslednější a minucióznější a měly by v ní být více aplikovány poznatky z úvodní části práce. Například doloženy překladatelské postupy, a to nikoli výjimečně, ale systematicky (zde jen u několika příkladů a v podkapitole 4.4. ve třech řádcích).

Závěr práce je shrnutím obsahu práce, ale nepředstavuje řádné závěry. Závěrečné zhodnocení Zábrany jako překladatele precizního, talentovaného a neobyčejného je přeci jen poněkud povšechné. Bylo by nosné rozvinout zejména tezi, že byl Zábrana excelentním překladatelem proto, že byl sám básníkem.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.):

Formální úprava, grafická úprava, přehlednost, jazykový projev a citační norma jsou adekvátní. Řazení kapitol a podkapitol je logické. Sekundární literatura je dobře zpracována. V seznamu literatury však není ani jeden titul primární literatury.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.):

Vzhledem k nedostatkům, zejména stručnosti výkladů k vlastnímu tématu, analýze jen dvou básní a absentujícím funkčním přehledům, hodnotím text jako dobrý, i když je zřejmé, že autorka určité penzum užitečné práce odvedla, a to i s jistým nasazením.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

1) Vypracujte prosím chronologický přehled Zábranových překladů ruské literatury na úrovni seznamu konkrétních textů a data jejich vydání.
2) Proč je Zábranův překlad Mandelštamovy básně podle Vás lexikálně poměrně nepřesný?
3) Popisuje Zábrana v denících *Celý život*, proč si ty které spisovatele k překladům vybíral? Najdete v denících úryvky, které by se týkaly toho, jak překladatel o překládání přemýšlí? Zmiňuje se o otcově překladatelské činnosti jeho dcera Eva Zábranová v knize *Flashky* (2014)?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (výborně, velmi dobře, dobře, nevyhověl):

dobře

V Plzni 4.6.2024 Podpis